

5. Orlov A. B. *Psykholohyya lychnosty v sushchnosty cheloveka: paradyhmy, proektsyy, praktyky: uchebnoe posobyе dlya studentov psykholohycheskykh fakul'tetov vuzov* / A. B. Orlov. — M. : Akademyya, 2002. — 270 s.
6. Pavlova N. S. *Osobystisno oriyentovanyu pidkhdid yak osnova formuvannya profesiynykh kompetentnostey u maybutnikh vchyteliv informatyky* / N. S. Pavlova, I. S. Voytovych // *Mizhvuzivs'kyu zbirnyk «Komp'yuterno-intehrovani tekhnolohiyi: osvita, nauka, vyrobnytstvo»*. — Luts'k. 2011. — Vyp. 14. — S. 137
7. Padalka H. M. *Pedahohika mystetstva (Teoriya i metodyka vykladannya mystets'kykh dystsyplin)* / H. M. Padalka. — K. : Osvita Ukrainy, 2010. — 274 s.
8. Polonsky V. M. *Slovar' po obrazovanuyu u pedahohyke* / V. M. Polonsky. — M. : Vysshaya shkola, 2004. — 512 s., c. 110.
9. Sysoyeva S. *Profesiyna pidhotovka v konteksti osobystisno-oriyentovanoi paradyhmy osvity* / S. Sysoyeva. // *Pedahoh profesiynoi shkoly: zb. nauk. pr.* / [uporyad. : N. H. Nychkalo, O. I. Shcherbak]. — K. : Naukovy svit, 2003. — Vyp. 5. — S. 20—24.

Оришук О. Личностно ориентированный подход в профессиональной подготовке будущих учителей музыки к вокально-просветительской педагогической деятельности

В статье рассматривается проблема применения личностно ориентированного подхода в подготовке будущих учителей музыки к вокально-просветительской педагогической деятельности. Рассмотрены базовые понятия, в частности обнаружено специфическую направленность в использовании личностно ориентированного подхода в подготовке будущих специалистов к вокально-просветительской педагогической работе. Освещены основные условия личностного развития будущего учителя музыки, изучение механизмов его самореализации, самозащиты, адаптации к социальным условиям, интеграции и тому подобное.

Ключевые слова: личность, индивид, индивидуальность, личностно ориентированный подход, учитель музыки, вокально-просветительская педагогическая деятельность.

Orishuk O. Personally oriented approach in vocational training of future music teachers for vocational and educational pedagogical activity

The article deals with the problem of applying a personality-oriented approach in the preparation of future music teachers for vocational and educational pedagogical activity. The basic concepts are considered, in particular, a specific orientation in the use of a person-centered approach in training future specialists for vocational and educational pedagogical work was revealed. The main conditions for the personal development of the future music teacher, studying the mechanisms of his self-realization, self-defense, adaptation to social conditions, integration, and the like are covered.

Keywords: personality, individual, individuality, person-oriented approach, music teacher, vocal-educational pedagogical activity.

Стаття надійшла до редколегії 12.12.2017

УДК [378.09.12:005.963](477)

Катерина ОСАДЧА

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інформатики і кібернетики
Мелітопольського державного педагогічного університету, м. Мелітополь, Україна
e-mail: okp@mdpu.org.ua

**ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ
СТАНОВЛЕННЯ ТЬЮТОРСТВА В ОСВІТІ УКРАЇНИ**

У статті на основі дослідження розвитку освіти в Україні від часів її зародження у XII ст. до сьогодення здійснено історико-педагогічний аналіз розвитку інституту тьюторства в Україні. У результаті виділено п'ять періодів еволюції тьюторства в Україні: зародження світоглядних позицій тьюторства; започаткування ідей гуманізму, особистісного та індивідуального підходу; розвиток інституту наставництва та формування педагогічної думки стосовно вимог до учителя; урізноманітнення поглядів щодо освіти підростаючого покоління, оформлення та усталення ідей тьюторства.

Ключові слова: становлення тьюторства, історія тьюторства, періодизація, тьютор, тьюторство.

Нині все виразніше виявляється суперечність між вимогами до особистості й діяльності педагогів та фактичним рівнем готовності випускників вищих педагогічних навчальних закладів до здійснення професійної діяльності в умовах додатко-

вої, інформальної та інклюзивної освіти, електронного та дистанційного навчання, що вимагає вільного оперування індивідуальними практиками навчання. Тому актуальним стає завдання історико-педагогічного аналізу тьюторства не для того,

щоб реплікувати досвід минулого, але щоб продовжувати традиції в новому контексті.

Аналізуючи проблему професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності ми спираємося і на історико-педагогічні дослідження та на сучасні наукові праці. Основою для вирішення завдань є розвідки, присвячені історико-педагогічним аспектам тьюторства (Е. Гордон, Р. Морган, Ч. О'Мейлі, Дж. Понтічелл, Р. В. Шаран та ін.) та проблемам підготовки педагогічних працівників до тьюторської діяльності (М. В. Іващенко, Т. М. Ковальова, В. М. Кухаренко, Б. І. Шуневич). Проте ґрунтовного дослідження становлення тьюторства і виділення періодів його еволюціонування у наукових працях не було здійснено. Тому метою статті є здійснення історико-педагогічного аналізу тьюторства в Україні для виділення періодів його становлення в Україні.

Дослідники джерел тьюторства (Ед. Гордон, Ел. Гордон, В. В. Максимов, Т. М. Ковальова, В. М. Кухаренко) зазначають, що з часів появи перших університетів у Європі (Оксфордський, Кембриджський університети) тьюторство спочатку виконувало функції супроводу отримання університетської освіти. Тьютор не отримував для цього ніякої спеціальної педагогічної освіти, він передавав свій досвід самоосвіти в силу того, що володів технікою рефлексії і передачі знань, залишаючись в повному сенсі університетської фігурою.

У ці часи в Україні (XII–XIV ст.) виникали перші школи у Київській Русі, де у зв'язку із тим, що контингент школярів був не великим, широко застосовувалися індивідуальні методи навчання [3, 73]. В основному навчання базувалося на церковних засадах. У церковному навчання можна виділити два аспекти, що вбачаються важливими для нас у відношенні можливості реконструкції історичних основ тьюторства. Як зазначає І. Д. Проскурівська, перший аспект полягає у тому, що людина проходить шлях освіти себе – набуття в собі Людини, в якому діє Божественна сила і яким кожен монах покликаний стати, шлях внутрішнього визволення в відкритості Богу. Другий аспект можна сформулювати як «проповіді про правила поведінки в сфері Духа». Як правило, шлях ченця відзначений не тільки його особистими зусиллями. Він пов'язаний з наставником (духівником), якому монах довіряє, як син, будучи впевненим, що в ньому проявляється дбайливе і вимогливе батьківство Бога. Завдяки впливу духівника шлях кожного ченця стає індивідуальним щодо часу, ритму і способів шукання Бога, і саме тому в чернецтві проявляється велика різноманітність виразів общежительного і відлюдницького характеру [10, 78].

У період Відродженні в Україні (XVI–XVII) освіта характеризувалася гуманізмом та демократичними цінностями. Так за змістом і рівнем освіти не поступаючись школам Західної Європи, братські школи за організацією навчання і розпорядком шкільного життя перевищували західно-європейську школу того часу. Братолюбіє – основна засада братств, передбачало терпимість і шанобливе ставлення один до одного, обов'язковою була допомога всім, хто цього потребував [13, 11]. У козацьких школах, де учителями були козаккобазрі, заняття з учнями проводили індивідуально. У січовій школі було реалізовано принцип гармонійного виховання людини, бо поруч із загальноосвітніми предметами багато уваги приділялося психофізичному вдосконаленню майбутніх козаків. Підлітки і юнаки охоче брали приклад з дорослих, які відчували психологічний комфорт завдяки тому, що однаковою мірою турбувалися про свій інтелектуальний, моральний, духовний і фізичний розвиток. Це створювало в них настрій внутрішнього задоволення, хорошого самопочуття, сприяло єдності слова і діла, думки і вчинку, гармонії душі й тіла [3, 78–82]. Отже, гуманістичні ідеї та увага до індивідуальних рис особистості у братських та козацьких школах, а також поява постаті наставника, які здійснювали індивідуальний підхід до особистості, свідчать про розвиток тьюторських ідей в Україні цього періоду.

В Україні в цей період відбувається розвиток вищої освіти завдяки появі ота колегіумів. Києво-Могилянська Академія дотримувалася гуманістичних та просвітницьких ідей. Проголосивши себе всестановим закладом, Академія ніколи не порушувала цього задекларованого принципу, намагаючись дати знання якнайбільшій кількості молоді. Так у академічній інструкції з новоприбулими префектів попереджали: «Якщо попадеться зовсім тупий, не приймати, бо літа втратить, а нічому не навчиться, а тим часом гадатиме, що він мудрий. А якщо котрий прикидатиметься тупим, щоб його відпустили додому, досвідчений вчитель знайде як його спокусити й істину вивідати» [13, 118]. Тобто ідеї особистісного підходу були закладені у навчальному процесі Києво-Могилянської академії. На відміну від російської освіти того часу, в Україні під впливом європейської культури для молодих людей формувалося необхідне середовище для становлення особистості. Так завдяки проведенню диспутів у Києво-Могилянській академії формувалася атмосфера толерантності, терпимості до чужих думок та середовище для вільного обміну ідеями і думками.

У цей час важливим для з'ясування історичних основ тьюторства в Україні є погляди і педа-

гогічна діяльність Г. С. Сковороди, який у своїх притчах, віршах, збірці «Сад божественний пісень», байках та листах звертався до проблем виховання, обґрунтовуючи принцип гуманізму та природо відповідності у вихованні. Заслугою просвітителя-гуманіста є те, що він розкрив принцип гуманізму як розуміння вихователем думок, переживань та прагнень дитини, віру у благородне особистісне начало та в силу виховання. Він вважав, що цей принцип реалізується лише за умови, коли вихователь виявлятиме високу чуйність і повагу до вихованця [3, 94–97].

Згодом під впливом Російської імперії, Австро-Угорщини та Польщі у XVIII–XIX ст. Україна прийняла німецьку модель університету, якій не властивий був інститут тьюторів. Російський уряд намагався заводити свої урядові школи з однонамітною організацією, однаковими програмами та вимогами. Тобто умов для виникнення внутрішнього і зовнішнього вільного і відкритого освітнього простору та його супроводу в ньому не було. Проте ідеї О. В. Духновича, Т. Г. Шевченка, П. О. Куліша, М. І. Костомарова сприяли розвитку прогресивних думок в українській освіті тих часів. Виходячи з принципу природовідповідності О. В. Духнович вимагав врахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців. Для того, щоб дитина не зневірилася у власних силах, щоб не гальмувався її розвиток, педагог вважав важливим дотримання принципу доступності у навчанні [3, 108–109].

Слід зазначити, що на відміну від англійської освіти в Україні до XX-го ст. тьюторських практик не виникало, а натомість існував інститут наставників та гувернерів, а згодом – репетиторів. Наставництво, як прообраз тьюторства, складалося швидше серед домашніх вчителів. У цей період видатними педагогами і діячами XIX ст. такими як І. Я. Франко, К. Д. Ушинський, С. Ф. Русова, Б. Д. Грінченко були закладені передумови виникнення тьюторства в Україні [8]. Історичні події кінця XIX-початку XX ст. не сприяли розвитку педагогічної думки у руслі пошуку нових форм освіти особистості.

У XX ст. в Україні формувалася радянська система освіти, в якій з початку (1920–1930-ті роки), у центрі залишалась дитина, індивідуальність, формування «нової людини». Педагогіку особистості та принцип гуманізму відстоював український радянський педагог О. Ф. Музиченко, зазначаючи, що «виховання і навчання повинні творитися з середини учня, а не ззовні, виховання і навчання повинні складатися не із зовнішнього впливу вчителя на учня, а з діяльності самого учня» [6, 8].

У наступні роки (наприкінці 1930-х у 1950-х роках) ідеї колективізму починають все більше впливати на освітню теорію і практику. Вони як антитези індивідуалізму, особистісному розвитку надовго стали домінантами радянської педагогіки. У педагогіці постало питання плановості виховної й навчальної роботи в школі за аналогією з першим п'ятирічним планом розвитку СРСР, впровадилася упорядкована робота школи зі стабільними програмами, підручниками, що спиралась на наступність, послідовність, цілісність [11, 11–13]. Але прогресивні українські радянські педагоги і педагоги українського походження, що емігрували закордон, розуміли, що авторитарна система навчання не дозволяє розвинути усіх здібностей дитини і навіть спотворює процес формування особистості молодого людини, тому піднімали це питання у своїх працях.

І. І. Огієнко одним із головних принципів виховання (розглядаючи порядок з природовідповідністю, народністю, індивідуалізацією, демократизацією, етнізацією, інтегрованістю і безперервністю) називав гуманізацію, в основі якої лежать повага до особистості, створення умов для формування кращих якостей та розвиток здібностей вихованців, а також гуманізація взаємин між вихователями і вихованцями [4]. На індивідуальних відмінностях учнів, які треба враховувати у процесі навчання звертав увагу також і В. О. Сухомлинський, зазначаючи, що «всі діти не можуть бути з однаковими здібностями, і найважливіше завдання школи – виховання здібностей» [12, 425]. Розвиваючи думку про суб'єктну позицію учня Г. Г. Ващенко підкреслював, що «виховання мусить бути побудоване так, щоб дитина весь час відчувала себе його суб'єктом, себто свідомо прагнула до певної мети, розкривала кращі свої сили, вложені в неї природою, виховувалася на творчу, повноцінну особистість», також «треба, щоб вона свідомо входила в норми суспільного життя, а це можливе лише тоді, коли дитина в процесі виховання, суб'єктивно будучи самостійною, об'єктивно перебуває під продуманим і мудрим керівництвом педагога [1]. Отже, ідеї суголосні тьюторській позиції ми простежуємо у працях українських педагогів І. І. Огієнко, В. О. Сухомлинський та Г. Г. Ващенко.

У 60–70-х роках в українську радянську дидактику ввійшли такі ідеї як програмоване, проблемне, розвивальне навчання, пізнавальна активність школяра, поетапне формування знань, ідеї розвитку і навчання дитини, їх взаємозалежність і різниця між ними тощо, які в цілому можна класифікувати як радянську дидактику, яка вперше в такому системному й логічно вмотивованому

вигляді була розроблена радянською педагогікою. Не зважаючи на реформування освіти наприкінці 70-х – на початку 80-х років, серед широкого загалу учительства зростало невдоволення станом справ у освіті, здійснювалися ініціативні пошуки зміни й заміни організації та методики навчання, особливо окремих шкільних предметів [11, 20–21]. Проте позиція тьюторства не озвучувалася.

У 90-х роках минулого століття криза традиційної моделі організації радянської школи спонукала до пошуку нових шляхів індивідуалізації освіти в Україні. У ці роки, як зазначає О. В. Сухомлинська, педагогічна наука значно відставала у своєму поступі від ініціативи й творчості вчителів, які, об'єднавшись у громадські спілки, висунули нову ідеологію освіти, яка сконцентрувалася на ідеях демократизації, гуманізації освіти, особистісно орієнтованого підходу до кожної дитини, задекларувавши свободу і співробітництво наріжними каменями нової ідеології [11, 21]. Українські педагоги були активними учасниками руху співробітництва, і серед них В. Ф. Шаталов, А. Б. Резнік, О. А. Захаренко, М. П. Гузик та ін.

В. Ф. Шаталов відзначав важливість того, щоб учні відчували себе повноправними і повноцінними людьми у процесі навчання. Він широко пропагував методичні прийоми, що сприяють ствердженню у кожному учні відчуття власного достоїнства, наростаючого припливу сил [14, 51–52]. Важливим для реконструкції історичних основ тьюторства у педагогіці В. Ф. Шаталова вважаємо те, що педагог пропонує дозволяти учням вільний вибір завдань, зауважуючи, що розкутість, що створюється при цьому, дозволяє учневі вчитися переможно [14, 23–24].

Дослідження педагогічної спадщини А. Б. Резніка свідчить, що у своїй науковій та практичній діяльності він пропагував ідеї педагогіки співробітництва, створюючи модель школи з гуманними, гармонійними стосунками. Видатний педагог гуманіст О. А. Захаренко у своїх працях та педагогічною діяльністю відстоював ідеї системи навчально-виховної роботи, яка забезпечувала формування толерантної особистості школяра, готової до співробітництва, сприяла розвитку здібностей кожної дитини до творчої діяльності. Організатор першої в Україні авторської школи М. П. Гузик запропонував у дисертаційній роботі [2] дидактично-методичну систему і оригінальну модель школи-комплексу, в основі яких лежить особистісно-орієнтована система шкільної освіти, орієнтована на реалізацію і розвиток властивого кожній окремій дитині власного таленту. У вітчизняній педагогіці виникає і закріплюється ідея персоні-

фікації навчання, що також є одним із стрижнів тьюторства.

Таким чином, досвід педагогів та учителів новаторів 80-90-х років створив передумови для вдосконалення та поступового реформування освіти України після проголошення незалежності. Завдяки розвитку різноманіття педагогічних думок і пропозицій 90-х років щодо модернізації освітнього процесу у країні на теренах наукової думки і виникло поняття «тьютор».

Наприкінці 1990-х років тьюторство в Україні почало розвиватися як самостійне педагогічне явище. Спочатку більше уваги науковців привернула діяльність педагога в умовах дистанційного навчання (Г. С. Молодих, Т. І. Койчева, В. М. Кухаренко, Н. Г. Сиротенко, Н. Є. Твердохлебова). Тому поштовхом для розвитку інституту тьюторства в Україні ми вважаємо розвиток дистанційних технологій навчання.

На сучасному етапі в Україні існують і продовжують запроваджуватися тьюторські практики. Зокрема, у приватній школі «Афіни» (Київ) по суті тьюторство послідовно розвивалося протягом всіх 20 років існування школи. Нині функції тьютора у школі полягають у тому, щоб допомагати школяреві і його батькам вибрати індивідуальний шлях в освіті XXI століття; побудувати простір і час життя школяра в школі таким чином, щоб жодна хвилина не пропала даремно, доцільно обираючи заняття і теми для вивчення; допомагати школяреві використовувати вільний час для підготовки до заліків та чистої творчості – індивідуальної або колективної; допомагати школяреві вибрати «справу життя» (хоча б на сьогоднішній день). Тьюторська модель супроводу учнів у школі полягає у тому, що за кожною дитиною закріплений його особистий дорослий наставник (тьютор).

Серед вітчизняних досліджень (М. В. Іващенко, Т. І. Койчева, В. М. Кухаренко, Б. І. Шуневич) останнього десятиріччя основна уваги приділяється висвітленню діяльності тьютора у системі дистанційної освіти (ДО). Згодом дослідницьке поле цього явища було розширене, і у вітчизняних наукових працях було висвітлено проблеми впровадження модульно-тьюторської технології навчання (О. В. Попович), тьюторського супроводу фахово-орієнтованої практики студентів (А. О. Ткачук), готовності студентів вищих педагогічних навчальних закладів до діяльності тьютора (М. В. Іващенко), формування ціннісно-сислової готовності до тьюторської діяльності у магістрів гуманітарних спеціальностей (А. К. Сучану).

У 2011 році біла створена «Тьюторська асоціація України»
Ошибка: источник перекрестной

ссылки не найден, метою якої стала просвітницька і громадська діяльність, впровадження індивідуалізації в освіті і розвиток системи тьюторів (наставників). За сприянням асоціації у 2015 році запроваджено проект «Тьюторська технологія як засіб реалізації принципу індивідуалізації в освіті», метою якого є дослідження та визначення оптимальних умов, які забезпечують постійний розвиток дитини, при здійсненні педагогічної технології тьюторства, адаптованої до умов та можливостей загальноосвітніх закладів України та в умовах сім'ї [9].

Нині в Україні здійснюється впровадження тьюторства у роботу загальноосвітніх та спеціальних навчальних закладів. Зокрема у 2011–2016 навчальному році колективом СЗШ № 168 (м. Київ) проводилося дослідження на тему «Організація тьюторського супроводу допрофесійної підготовки та профільного навчання в інклюзивному загальноосвітньому навчальному закладі», в ході якого з метою профілізації учнів старшої школи було запроваджено тьюторський супровід учнів з особливостями розвитку. Він полягав у організації роботи з виявлення і розвитку пізнавальних інтересів школярів, створення умов для осмислення дітьми свого освітнього самовизначення шляхом вибору способів, форм, методів і видів навчання в певній педагогічній системі [7].

У 2016 році відповідно до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності МОН України оголошено про проведення всеукраїнського експерименту з запровадження науково-педагогічного проекту «Школа тьюторської майстерності». Отже на сучасному етапі спостерігається як теоретичне так і практичне осмислення ідеї тьюторства в освітній системі України.

Узагальнення результатів історико-педагогічного аналізу становлення тьюторства в Україні дало змогу нам визначити етапи цього процесу:

1-й період – XII–XIV ст. – зародження світоглядних позицій тьюторства, пов'язаних із тим, що особистість проходить шлях самопізнання і самоосвіти у церковному навчанні під керівництвом наставника (духівника).

2-й період – XVI–XVII ст. – започаткування ідеї гуманізму, особистісного та індивідуального

підходу у літературі (Г. С. Сковорода), вищих навчальних закладах (Києво-Могилянська академія, Львівський університет) та середовищі братських і козацьких шкіл, висування на перший план постаті наставника молодого покоління.

3-й період – XVIII–XIX – розвиток інституту наставництва; формування вітчизняної педагогічної думки щодо вимог та функцій учителя, зокрема уявлення про роль наставника не лише як вчителя-предметника, а й педагога, що формує тіло, душу, характер і моральність учня (К. Д. Ушинський); зародження ідей суб'єкт-суб'єктного навчання (І. Я. Франко), індивідуалізації освіти (С. Ф. Русова, Б. Д. Грінченко).

4-й період – 20–70-ті роки XX століття – урізноманітнення поглядів щодо освіти підростаючого покоління: від дитиноцентрованості, педагогіки особистості та принципу гуманізму у 20–30-х роках через відхилення принцип індивідуалізації на користь колективізму й уніфікації у 30–50-х роках до розвитку ідей програмованого, проблемного, розвивального, діяльнісного навчання у 60–70-х роках.

5-й період – кінець XX-го початок XXI століття – оформлення та усталення ідеї тьюторства в освіті України, пошук нових шляхів індивідуалізації освіти, розвиток педагогіки співробітництва, персоніфікації навчання, розвиток тьюторства як самостійного педагогічного явища, спроби професіоналізувати тьюторську діяльність, формування і розвиток тьюторських практик, наукове осмислення тьюторської діяльності.

Таким чином, аналіз генези розвитку освіти в Україні від часів її зародження у XII ст. до сьогодення дав змогу здійснити історико-педагогічний аналіз розвитку інституту тьюторства в Україні і виділити 5 періодів його еволюції: зародження світоглядних позицій тьюторства, започаткування ідеї гуманізму, розвиток інституту наставництва, урізноманітнення поглядів щодо освіти підростаючого покоління, оформлення та усталення ідеї тьюторства. У подальших дослідженнях вважаємо доцільним на основі аналізу вітчизняного досвіду виділити сучасні моделі професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності.

Список використаних джерел

1. Ващенко Г. Загальні методи навчання : Підручник для педагогів / Г. Ващенко. — Київ, Українська Видавнича Спілка, 1997. — 441 с.
2. Гузик М. П. Комбінована система організації навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі : дис... канд. пед. наук : 13.00.09 / Гузик Микола Петрович. — К., 2004. — 238 с.
3. Левківський М. В. Історія педагогіки : навч.-метод. посіб. / М. В. Левківський. — К. : Центр учбової літератури, 2016. — 190 с.
4. Марушкевич А. А. Науково-педагогічна спадщина Івана Огієнка в контексті розвитку національної освіти і виховання в Україні : дис... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Марушкевич Алла Адамівна. — К., 2004. — 402 с.
5. Махов А. П. Научно-практические основы формирования тьюторской позиции педагога : дис. канд. пед. наук : 13.00.01 / Махов Александр Павлович. — Нижний Новгород, 2012. — 185 с.

6. Музиченко О. Ф. Сучасні педагогічні течії в Західній Європі і Америці / О. Ф. Музиченко. — К., 1919. — 109 с.
7. Організація тьюторського супроводу допрофесійної підготовки та профільного навчання в інклюзивному загальноосвітньому навчальному закладі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: <http://ndl.ippo.kubg.edu.ua/?p=62>.
8. Осадча К. П. Становлення тьюторства в освіті України / К. П. Осадча // International scientific and practical conference "Innovations and modern technology in the educational system: contribution of Poland and Ukraine": Conference Proceedings, May 5—6, 2017. Sandomierz. — P. 18—21.
9. Проект «Тьюторська технологія як засіб реалізації принципу індивідуалізації в освіті» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: <http://www.imzo.gov.ua/diyalnist/innovatsiyna-ta-doslidno-ekspermentalna/doslidno-ekspermentalnoyi-roboti-na-bazi-eksperimentalnih-navchalnih-zakladiv-vseukrayinskogo-rivnya/proekt-tyutorskatehnologiya-yak-zasib-realizatsiyi-printsipu-individaizatsiyi-v-osviti>.
10. Проскуровская И. Д. Опыт реконструкции исторических оснований тьюторства (на материале истории английских университетов) / И. Д. Проскуровская // Вестн. Том. гос. ун-та. Философия. Социология. Политология. — 2009. № 2 (6). — С. 71—81.
11. Сухомлинська О. Радянська педагогіка як ідеологія: спроба історичної реконструкції / О. Сухомлинська // Історико-педагогічний альманах. — 2014. — Вип. 1. — С. 4—24.
12. Сухомлинський В. О. Обережно : Дитина / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : В 5-ти т. — Т. 5. — Київ, 1977. — 639 с.
13. Хижняк З. І. Історія Києво-Могилянської академії / З. І. Хижняк, В. К. Маньківський. — К. : Вид. дім «КМ Академія», 2003. — 184 с.
14. Шаталов В. Ф. Педагогическая проза / В. Ф. Шаталов. — Архангельск Сев.-Зап. кн. изд-во, 1990. — 383 с.

References

1. Vashchenko, H. (1997). Zahalni metody navchannia [General teaching methods]. Kyiv: Ukrainska Vydavnycha Spilka [in Ukrainian].
2. Huzyk, M. P. (2004). Kombinovana systema orhanizatsii navchalno-vykhovnoho protsesu v zahalnoosvitnii shkoli [Combined system of organization of educational process in general education school]. (PhD dissertation). APN Ukrainy, Kyiv [in Ukrainian].
3. Levkivskiy, M. V. (2016). Istoriia pedahohiky [History of pedagogy]. Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury [in Ukrainian].
4. Marushkevych, A. A. (2004). Naukovo-pedahohichna spadshchyna Ivana Ohienka v konteksti rozvytku natsionalnoi osvity i vykhovannia v Ukraini [The scientific and pedagogical heritage of Ivan Ogiienko in the context of the development of national education and education in Ukraine]. (Doctoral dissertation). Kyivskiy natsionalnyi universytet im. Tarasa Shevchenka, Kyiv [in Ukrainian].
5. Makhov, A. P. (2012). Nauchno-praktycheskye osnovy formirovaniya tiutorskoi pozytsyyi pedahoha [The scientific and practical foundations for the formation of the teacher's tutoring position]. (PhD dissertation). Nyzhnyi Novhorod [in Russian].
6. Muzychenko, O. F. (1919). Suchasni pedahohichni techii v Zakhidnii Yevropi i Amerytsi. [Modern pedagogical trends in Western Europe and America]. Kyiv [in Ukrainian].
7. Naukovo-doslidna laboratorii eksperymentalnoi pedahohiky ta pedahohichnykh innovatsii (2014). Orhanizatsiia tiutorskoho suprovodu doprofeisii pidhotovky ta profilnoho navchannia v inkluzivnomu zahalnoosvitnomu navchalnomu zakladi. [Organization of tutor support for pre-professional training and profile education in an inclusive general educational institution]. Retrieved from <http://ndl.ippo.kubg.edu.ua/?p=62> [in Ukrainian].
8. Osadcha, K. P. (2017). Stanovlennia tiutorstva v osviti Ukrainy [The formation of tutoring in the education of Ukraine]. Innovations and modern technology in the educational system: contribution of Poland and Ukraine. Sandomierz [in Ukrainian].
9. Instytut modernizatsii zmistu osvity (2015). Proekt «Tiutorska tekhnolohiia yak zasib realizatsii pryntsyphu indyvidualizatsii v osviti» [Project «Tutoring technology as a means of implementing the principle of individualization in education»]. Retrieved from <http://www.imzo.gov.ua/diyalnist/innovatsiyna-ta-doslidno-ekspermentalna/doslidno-ekspermentalnoyi-roboti-na-bazi-eksperimentalnih-navchalnih-zakladiv-vseukrayinskogo-rivnya/proekt-tyutorskatehnologiya-yak-zasib-realizatsiyi-printsipu-individaizatsiyi-v-osviti> [in Ukrainian].
10. Proskurovskaia, Y. D. (2009). Opit rekonstruktsyyi ystorycheskykh osnovanyi tiutorstva (na materyale ystorry anghliyskykh unyversytetov) [The experience of reconstructing the historical foundations of tutoring (on the basis of the history of English universities)]. Vestn. Tom. hos. un-ta. Fylosophiya. Sotsyolohiya. Polytolohiya, 2 (6), 71-81 [in Russian].
11. Sukhomlynska, O. (2014). Radianska pedahohika yak ideolohiia: sproba istorychnoi rekonstruktsii [Soviet pedagogy as an ideology: a test of historical reconstruction]. Istoryko-pedahohichniy almanakh, 1, 4-24 [in Ukrainian].
12. Sukhomlynskyi, V. O. (1977). Oberezhno : Dytna [Caution: Baby]. (Vol. 5). Kyiv [in Ukrainian].
13. Khyzhniak, Z. I. & Mankivskiy, V. K. (2003). Istoriia Kyievo-Mohylianskoii akademii [History of Kyiv Mohyla Academy]. Kyiv: Vyd. dim «KM Akademiia» [in Ukrainian].
14. Shatalov, V. F. (1990). Pedahohicheskaia proza [Pedagogical prose]. Arkhanhelsk Sev.-Zap. kn. yzd-vo [in Russian].

Осадчая Е. П. Історико-педагогічний аналіз становлення тьюторства в освіті України

В статті на основі дослідження розвитку освіти в Україні со времен ее зарождения в XII в. по настоящее время осуществлен историко-педагогический анализ развития института тьюторства. В результате выделено пять периодов эволюции тьюторства в Украине: зарождение мировоззренческих позиций тьюторства; появление идей гуманизма, личностного и индивидуального подхода; развитие института наставничества и формирование педагогической мысли относительно требований к учителю; разнообразие взглядов относительно образования подрастающего поколения, оформление и упрочение идей тьюторства.

Ключевые слова: становление тьюторства, история тьюторства, периодизация, тьютор, тьюторство.

Osadcha K. Historical and pedagogical analysis of tutoring formation in the education of Ukraine

The article presents the historical and pedagogical analysis of the development of tutoring in Ukraine based on the study of the education development in Ukraine from its origin in the twelfth century to our days. By analyzing the activities of church, fraternal and cossack schools and Kyiv-Mohyla Academy, the emergence and development of humanistic ideas and attention to individual traits of personality in the education of Ukraine are proved. It is noted that the further development of pedagogical thought regarding the requirements for a teacher as a mentor in pedagogical writings of the nineteenth-twentieths century confirms the emergence of the prerequisites for the establishment of tutoring in Ukraine. On the basis of the analysis of works of Ukrainian Soviet teachers, the author concludes that, despite the dominance of the ideas of collectivism in contemporary education, progressive Ukrainian Soviet educators and educators of Ukrainian origin raised questions about the individual differences between students and their subject position. It is emphasized that in 1990s the crisis of the traditional model of Soviet school organization led to the search for new ways of individualization of education in Ukraine, which became the pedagogy of cooperation and the idea of education personification. The article provides information on the development of tutorial practices in Ukrainian education and attempts to comprehend the idea of tutoring at the national level. As a result, the historical and pedagogical analysis has identified five periods of the evolution of tutoring in Ukraine: the emergence of ideological positions of tutorship; the initiation of ideas of humanism, personal and individual approach; development of mentoring and formation of pedagogical thought in relation to the requirements for teachers; diversification of views on the education of the younger generation; registration and establishment of ideas of tutoring.

Key words: tutoring formation, history of tutoring, periodization, tutor, tutoring.

Стаття надійшла до редколегії 24.11.2017

УДК 78;378.22

Ірина ПАРФЕНТЬЄВА

доктор філософії в галузі освіти,
доцент кафедри музичного мистецтва

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського м. Миколаїв, Україна

Валентина КРИВА

Магістранта кафедри музичного мистецтва
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського;
e-mail: valentina.03.08.18@gmail.com

**ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ПУБЛІЧНОГО ВИСТУПУ**

У статті обґрунтовано психологічні аспекти підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до публічних виступів. Розглянуто поняття сольного публічного виступу. Проаналізовано поняття дефініції «стрес» до процесу публічного виступу. Виділено найважливіші особливості протікання у музиканта-виконавця стресового стану у фазовому характері. Розглянуто вплив емоційної сфери на протікання музично-виконавського процесу. Виявлено, що основою успішної професійної діяльності є ефективна саморегуляція, яка визначається як індивідуальна психологічна складова особистості та є властивістю емоційної стійкості.

Ключові слова: публічний виступ, професійна діяльність, майбутній вчитель музичного мистецтва, стрес, емоційна стійкість, саморегуляція.

Психологічний аспект підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до публічного виступу – є одним з найважливіших та найактуальніших в сфері психології музичного виконавства і музичної педагогіки.

Професійне становлення майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі його підготовки у вищому навчальному закладі так чи інакше пов'язано з публічними виступами. Починаючи від ораторського виступу перед слухачами, одно-

рупниками, та закінчуючи виступом зі своїм програмним репертуаром на модулях, екзаменах, концертах, фестивалях, конкурсах. Публічний виступ є невід'ємною складовою освітнього процесу майбутніх вчителів музичного мистецтва, готуючи їх до майбутньої професійної діяльності.

Сама виконавська майстерність музиканта-педагога і його артистичне перевтілення в цілому, і звичайно ж, інтерпретація музичного твору в своєму остаточному завершенні перевіряється аж